

Peter Rustja

"Na delovanje, hčere slave!" Žensko vprašanje v akademski reviji Vesna (1892-1894)

Pojav akademske revije Vesna v slovenskem publicističnem prostoru na prelomu stoletja je prinesel na dan nekatera vprašanja in poglede, ki so bili dotodaj izraženi ter razviti znotraj slovenskih akademskih društev na Dunaju in v Gradcu. Skupina mladih univerzitetnih študentov, ki se je skupaj z mladim celjskim podjetnikom in založnikom Dragotinom Hribarjem lotila izdajanja revije, je želela priti s svojimi pogledi v javnost. Mesec dni pred izidom prve številke se je skupina Vesnanov pojavila v slovenski časopisni javnosti z oglasom, ki je vseboval vse najvažnejše programske točke časopisa.¹ Med smernicami revije lahko zasledimo vprašanje, ki je bilo v prvih dveh letnikih revije vse prej kot postranskega pomena, in sicer žensko vprašanje. Stavek, s katerim so predstavili svoj pogled na žensko vprašanje, izhaja iz centralne ideje revije same, to je narodnega vprašanja.

"Vesna" se bode trudila pridobiti ženstvo za narodno delovanje, uvažuje njih važnost za narodno stvar in trude se za njih večjo samostojnost in veljavo v javnem življenji."²

Prva številka Vesne potrdi premisno izhodišče revije z novico o višjih izobraževališčih za ženske.³ Dejstvo, ki je spodbudilo, da se že v prvi številki revije načne omenjeno vprašanje, je bila novica, da se je v Zagrebu začelo razpravljati o preosnovi dotedanje višje dekliške šole za zagrebška dekleta. Poleg tega so bili študentje iz Dunaja in Gradca, ki so sodelovali pri reviji, seznanjeni, da je izobra-

ževanje deklet pri mnogih evropskih narodih doseglo celo univerzitetno raven, kar je bilo za slovenske razmere zavidanja vredno.

Potreba po izobraževanju slovenskih deklet "primerno časovnim zahtevam, katerim se naš narod ne bode mogel ustavljati dolgo",⁴ je temeljila na dejstvu, da znotraj slovenskega prostora ni bilo takega izobraževalnega centra niti v Ljubljani.

Povzemanje zgledov iz drugih narodnih okolij, s katerimi so se Slovenci srečevali v univerzitetnih mestih, je bil le začetek samostojnega razmišljanja, ki ga je mogoče zaslediti v prvih dveh letnikih revije Vesna. Žensko vprašanje je v reviji Vesna dopolnjevalo razmišljanje o usodi slovenskega življa, o enakopravnosti med narodi znotraj monarhije.

S člankom Dekliška vzgoja in narod, objavljenim v drugi številki revije, se nacionalno vprašanje prvič direktno poveže z vprašanjem izobraževanja žensk, in to predvsem z izobraževanjem deklet boljšega stanu.

Prav v tem preseku slovenske družbe je bila po mnenju Vesnanov opazna asimilacija tujih miselnih vzorcev: "Tujci po duhu, tujci po jeziku poučujejo za naše novce našo mladež po svoje. Oni, ki niti niso kos svojemu poklicu, pitajo jo z neprebavno dušno hrano in jo odtujujejo narodu".⁵ Vzgoja deklic v tujih, zlasti nemških zavodih, pa iz zornega kota narodnega razvoja ni bila le osebna izbira družin oziroma svobodna odločitev posameznika, kajti "to je jeden uzrokov - in morda glavni, da narod politički in gospodarski ne napreduje tako, kakor bi moral. Ker se slabo razvija narodni duh radi protinaravne in protinarodne vzgoje ženstva, ne napreduje niti vsa ideja".⁶

Naravna vzgoja slovenskega ženstva bi morala torej potekati znotraj slovenskih izobraževalnih ustanov, ki bi tako zapolnile vrzel na področju narodnega dela. Slednjo trditev potrdi tudi zaključek

¹ Revija Vesna se je že v tem oglasu prestavila kot "vsestransko nezavisen list, leposlovno znanstvene vsebine, ne izključuje pa dnevnih vprašanj, ako so tesno združena s kulturnim napredkom Slovanov. Vesna stoji na občeslovanski kulturni podlagi, priobčuje najvažnejše pojave vsega slovanstva, kateri vodijo k dosezanju tega smotra." (Edinost, 28. 2. 1892, str. 17). Oglas so objavili slovenski časopisi. Po tržaški "Edinosti" je vest povzel tudi praški akademski list Časopis češkeho studentstva.

² Oglas, s katerim se je revija predstavila javnosti, so Vesnani objavili tudi v prvi številki drugega letnika, z namenom, da bi poudarili doslednost revije.

³ V.B., Višja žensko izobraževališče, Vesna 1, št. 1, str. 13.

⁴ Prav tam.

⁵ O. Z. (Janko Vencajz) Dekliška vzgoja in narod, Vesna 1, št. 2, str. 26-27.

⁶ Prav tam.

članka: "Ljubav do naroda mora se vcepiti deklamacijam. Vzgoja v tem duhu je jeden od prvih pogojev za obstanek, za življenjski narodov in dolžnost vsakega pravega rodoljuba je, da zahteva narodno vzgojo."⁷

Informativni članki o vzgoji in uspehih žensk na različnih področjih akademskega in umetniškega delovanja so bili sestavni del informativnega sklopa novic v Vesni. Prav zaradi svoje slovanske usmerjenosti so prihajale v to rubriko predvsem novice o šolanju ruskih in poljskih mladenk v Franciji, Švici ali Belgiji, kjer je bilo na vseučiliščih največ žensk slovanskega rodu, posebno pa Rusinj. Na dunajskem vseučilišču so študirale medicino 3 gospodične, dve Poljakinji in ena Rusinja. Nekaj jih je študiralo v tudi v Ameriki, v Švici in v Franciji. V Parizu je bilo na medicinski fakulteti vpisanih 134 deklet, izmed katerih je bilo 103 ruske, 18 francoske in 6 angleške narodnosti.⁸

Vesna je tudi objavila program načrtovanega prvega avstrijskega ženskega shoda, ki bi se bil moral odvijati na Dunaju od 5. do 7. junija 1892. Prva novica s tem v zvezi je bila objavljena v dvojni številki 3-4, kjer so Vesnani najavili nekatere točke programa. Prvi dan naj bi bile na programu razprave in posvetovanja o ženski vzgoji, drugi dan razpravam o delovanju ženstva v raznih poklicih, tretji dan pa bi se razpravljalo o raznih političnih vprašanjih, zadevajajočih in zanimajočih ženstvo.⁹

Shod je bil nato odpovedan, to pa je bila vseeno priložnost za revijo, da je v naslednji dvojni številki 5-6 razširila omenjeni program ter ga posredovala svojim bralcem.

Vprašanje izobraževanja žensk je bil seveda razlog za tako pozornost srečanju. To se zrcali tudi v naslednjem članku, s katerim so Vesnani analizirali žensko vprašanje. V prejšnjih člankih, ki so nastali izpod peres Vesnanov, je bilo vprašanje vzgoje tesno povezano z ženskim vprašanjem že v samem naslovu. Članek Naše narodno ženstvo¹⁰ se sicer ne oddaljuje od zaključkov prejšnjih razmišljanj, predstavlja pa novost, saj pojasnjuje vzroke ženskega vprašanja ter določi nekatere prioritete, ki naj bile potrebne za obravnavo vprašanja položaja žensk v slovenski družbi. Nad vsem seveda izstopata vprašanja vzgoje in izobraževanja, in sicer v funkciji izobraževanja žensk v nacionalnem duhu. Obstoj prve generacije potomcev prve slovenske inteligence ni bil za Vesnane dovolj, da bi se narod lahko skladno in vztrajno razvijal. Pomanjkanje v tem oziru je bilo mogoče zaslediti pri

vzgoji ženskega dela prebivalstva. Dejstvo, da "še nimamo pravega narodnega ženstva, vsaj v zadostni meri ne",¹¹ gre po mnenju Vesnanov pripisati predvsem pomanjkljivi pozornosti, ki je bila namenjena vzgojnemu procesu žensk. Za vzgojo fantov je bilo že poskrbljeno, vprašanje ženske vzgoje pa naj bi bilo vitalnega pomena za narod, saj "je njen prvi posel, da zopet vzgaja deco".¹²

S tem se predstava o izobraževanju žensk znotraj slovenske družbe in znotraj pisanja Vesne dokončno spoji z nacionalnim programom. Izobraževanje je za Vesnane sredstvo, s katerim si narod privzgoji dekleta, ki bodo lahko preko svoje nacionalne osveščenosti prispevale k vzgoji in izobraževanju novih, narodno osveščenih rodov. Problem slovenskega naroda je po mnenju Vesnanov bil ta, da je "velik del našega ženstva bil površno nemški izomikan - in ta naj postane steber krepkemu narodnemu življu? Taka ženska naj vzgoji našemu narodu odločne in dobre sinove?- Nikdar!"¹³

Izobraževanje naj bi bilo torej orodje in sredstvo daljnoročnega narodnega programa. Za dosego tega cilja pa niso bile na voljo ne ustrezne šole ne ženska društva, ki bi podpirala prizadevanja za šolanje ženskega dela slovenskega prebivalstva. Vesnani so zato poudarjali, da je "ženstvu še marsikatero polje prosto, katero mu more moštvo brez strahu in ozira na konkurenco prepustiti, radi tega treba, da se jim pridobitnost zviša, tudi raznovrstnih učilišč. Odločati ima seveda v tem narodno-gospodarsko vprašanje".¹⁴

Problem ženskega izobraževanja v narodnem duhu je bil za Vesnane posebno pereč za mestna okolja, še posebno pa v Ljubljani. Kot zgled za to člankar ugotavlja, da "v nekaterih krajih na Primorskem je ženstvo vse drugače zavedno, probujeno nego po ostalem Slovenskem. Res, vzgoja je tuja, a narodni boj za obstanek usadi uže narodno mišljenje. V primeru naj služita le i v gmotnem i v društvenem oziru ženski podružnici družbe sv. Cirila in Metoda v Gorici in Trstu, katerima se more v gmotnem oziru primerjati le še ženstvo litijsko in šmartinsko. V Ljubljani, kjer imamo največ narodnega ženstva i v absolutnem i v relativnem oziru, deluje sicer marljivo, a tiho jednaka podružnica, v ostalem pa se naše v kolikor toliko nemško ženstvo ne zgane."¹⁵ S to trditvijo člankar direkto postavi v ospredje nacionalni pomen izobraževanja žensk.

Izobraževanje ni bilo usmerjeno toliko k pridobitvi znanja na kakem področju, pač pa k graditvi narodne zavesti in občutka pripadnosti naro-

7 Prav tam.

8 Vesna 1, št. 3-4, str. 57.

9 Vesna 1, št. 3-4, str. 57.

10 A.E. (Janko Vencajz) Naše narodno ženstvo, Vesna 1, št. 7, str. 104-105.

11 Naše narodno ženstvo, Vesna 1, št. 7, str. 104.

12 Prav tam.

13 Prav tam, str. 105.

14 Prav tam, str. 105.

15 Prav tam.

du. Ker se je germanizacija slovenskega ženskega prebivalstva posluževala predvsem izobraževalnih zavodov, je bilo torej naravno in narodno primerno, da se isto znanje oz. snov posreduje slovenskim dekletom v slovenskem jeziku.

Izobraževanje pa ni bilo edino sredstvo s katerim so se Vesnani hoteli približati ženskemu delu prebivalstva. Že v prvem letniku se je nekaj deklet obrnilo na uredništvo Vesne s pismi in literarnimi prispevki. Ženska prisotnost znotraj revije v prvem letniku pa se je omejila izključno na članke o ženskem vprašanju. V sedmi številki lahko zasledimo tudi zapis o prisotnosti ženskih učiteljic v različnih evropskih državah, v osmi številki pa podatke o prisotnosti ženskih učiteljskih pripravnic slovenskega rodu v Gorici in Ljubljani¹⁶, o prisotnosti žensk na univerzah, o ustanovitvi ženske gimnazije na Dunaju, o bakalavreatu romunskih študentk v Bukarešti, o češki ženski gimnaziji v Pragi¹⁷ ter o številu osnovnih šol v Avstriji.¹⁸

V enajsti številki pa se znova pojavi razmišljanje o položaju žensk na Slovenskem. Članek *Ženstvo po naših mestih in trgih*¹⁹ v bistvu ponovi trditve iz prejšnjih člankov, saj se sklicuje predvsem na izobraževanje žensk, ki poteka pretežno v tujih ustanovah ter na asimilacijo ženske populacije nemški miselnosti. Zanimiv je zaključek, ki ga avtor loči s črto in z ležečim tiskom, ki še dodatno skuša priklicati pozornost bralcev na sledečo ugotovitev: *"Vsekakor je treba ustanoviti ženska narodna društva, ki si bodo stavila i smoter, ustanavljati viša dekliška učilišča in razširjati pravo narodno vzgojo tudi v najboljših krogih."*²⁰ Novica, objavljena v isti številki, da je bila na pobudo škofa Napotnika osnovana v Konjicah višja dekliška šola in da je bil pouk na šoli zaupan uršulinkam, je spodbudila pikro pripombo s strani Vesnanov, saj "v Konjicah je višja dekliška šola potrebna, v Ljubljani pa ne. Na tihem povemo, da vzrok na temu tiči v brezverski vzgoji, ki bi v lju-

bljanskem učilišči zavlada, če bi je ne oskrbovale matere uršulinke?"²¹

V prvem letniku Vesne je bilo možno se prebrati poročili o dveh ženskah-umetnicah. V enajsti številki je Vesna poročala o hrvaški pevki Mileni Hrzičevi, ki je bila slovenskemu dunajskemu občinstvu dobro poznana, v dvanajsti številki prvega letnika pa zasledimo novico, da je bila v praški reviji *Zlata Praha* objavljena reprodukcije slike slovenske slikarke Ivane Kobilice V poletji.²²

Članka iz zadnje številke prvega letnika sta nekak most med teoretičnim razpravljanjem o ženskem vprašanju ter neposrednim pojavljanjem žensk-ustvarjalk znotraj revije Vesna. V drugem letniku se namreč "slovensko ženstvo" pojavi tudi v kreativnejši obliki, kot pesnice in pisateljice, ki so s svojimi deli sooblikovale podobo Vesne. Že na naslovnici prve številke drugega letnika Vesne se pojavi pesem *Slični lek*²³, s podpisom Danica. Pod tem psevdonimom se je javnosti predstavljala Marica Strnad. Objava njene pesmi je utrla pot v revijo še drugim dvem pesnicam in pisateljicam, in sicer Vidi Jeraj, ki se je podpisovala s psevdonimoma Vida ter Radica Bleška, in Elviri Dolinar, ki je svoje izdelke podpisovala s psevdonimom Zora.

Ženska literarna produkcija znotraj Vesne se zrcali predvsem v drugem letniku revije. Najbolj značilna osebnost na tem področju, vsaj v obdobju Vesne, je bila Marice Strnad. V drugem letniku revije Strnadova objavi sedem pesmi (*Slični lek*, *Brvica*, *Slovenkam*, *Ko mine mladostni cvet*, *Gazela in Zlobnost*), ki tematsko predstavljajo (v literarni formi) bistvo ženskega vprašanja, ki se je zrcalilo iz člankov, ki jih je Vesna objavila v prvem letniku.

V njenem pisanju je mogoče razbrati željo, da bi se ženska znotraj slovenske družbe otresla pasivne vloge in bi poprijela za narodno delo. To najbolj direktno pride do izraza v pesmi *Slovenkam*, v kateri prevede v "ženskem tonu" Jenkovo pesem *Naprej*. Najbolj nazorno se to zrcali v prvi kitici, kjer bodri Slovenke z geslom "Na delovanje, hčere Slave, /za narod nas dolžnost bodri, /za blagor naše očetnjave, /si družimo še mi moči!"²⁴

Med pesmimi, ki jih je Strnadova objavila v Vesni, sta po svoji vsebini zanimivi še *Rojenice* ter *Zlobnost*. V prvi Strnadova poveže ljudski motiv

¹⁶ Po podatku iz Vesne je bilo v ženskem oddelku pripravnice v Ljubljani vpisanih 91 dijakinj, izmed katerih je bilo 83 Slovenk, v Gorici pa je med 162 dijakinjami bilo 62 slovenskega rodu.

¹⁷ Češka ženska gimnazija je delovala v Pragi v okviru ženskega društva *Minerva*. Vesnani so se tudi v drugih priložnostih zelo laskavo izrazili glede delovanja tega društva, ki naj bi bil idealen zgled za slovensko žensko društvo v Ljubljani. Iz poročila, objavljenem v Vesni lahko razberemo, da je leta 1892 obiskovalo češko žensko gimnazijo v Pragi 48 dijakinj. Vse dijakinje so bile Čehinje.

¹⁸ Zanimivo je, da se glede tega Vesna pri navajanju narodnosti in števila šol omeji na nemške in češke šole. Iz poročila je namreč razvidno, da je v Avstriji tedaj obstajalo 17.477 javnih ter 966 zasebnih šol. Po učnem jeziku je bilo 42% nemških, 24% pa čeških šol.

¹⁹ A. E. (Janko Vencajz), *Ženstvo po naših mestih in trgih*, Vesna 1, št. 11, str. 178-179.

²⁰ Prav tam, str. 179.

²¹ Vesna 1, št. 11, str. 181.

²² Vesna 1, št. 12, str. 185. "Ivane Kobiliceve, znane slovenske slikarice, sliko v poletji prinaša *Zlata Praha* v svoji 47. št. (7. okt. 92), predstavljajočo mlado mater, pletočo vence s svojima otrokoma. Slika odlikuje se po svoji ljubkosti in dovršenosti.

²³ Danica (Marica Strnad), *Slični lek*, Vesna 2, št. 1, str. 1.

²⁴ Pesem je bila objavljena na prvi strani pete številke drugega letnika Vesne, skupaj s pesmijo "Poeziji" Zore (Elvire Dolinar).

rojenic z lastno usodo in ugotavlja, da so ji rojenice namenile "pozemske blagre", "liro zlato" ter "pesnij čar", kot protiutež vsem pozitivnim darom pa ji je tretja prerokovala "naj srečo nekaj jej kali: /Zaman uzore bo iskala/ in tuja bol naj jo boli."²⁵ V drugi pesmi pa pride do izraza njen pogled na družinsko vzgojo in nauke, ki jih je kot mlado dekle bila deležna od staršev, posebno od matere. V prvi kritiki nekritično predstavlja pasiven odnos mladega dekleta do hišnih nauk, ki se v drugem delu pesmi osredotoči na "nevarnost moškega", ker se v vsakem moškem skriva "zloben duh". Na koncu pa deklica le sreča ljubega, kateremu se vda. Strnadova pa si na koncu privoščiti hudomušnost, saj trdi, da se njena mati ni nikoli bala njenega očeta.

V omenjenih pesmih Strnadova postavlja v ospredje lik nove ženske, ki se zaveda svoje individualnosti a tudi pripadnost narodu. V ostalih pesmih se Strnadova posveča ljubezenski motiviki, v katero lahko uvrstimo tudi pesmi *Kdaj se izpolni sena raj Vide Jerajeve in Poeziji, Sreči ter Zaman Elvire Dolinar*. Vida Jerajeva je objavila v drugem letniku tudi pripovedni spis *Spomini*, v katerem prevladujeta otožno vzdušje ter hrepenenje, Marica Strnad pa črtico *Izza dnij uzorov*, v kateri opisuje ljubezensko zgodbo med dekletom in fantom, ki mora v duhovni stan zaradi staršev.²⁶

Literarno ustvarjanje ženskih pesnic in pisateljic v drugem letniku Vesne idejno dopolnjuje razmišljanja o ženskem vprašanju, ki se pojavijo tudi v drugem letniku revije. Članek *Beseda našemu ženstvu*²⁷ še dodatno opredeljuje vzroke in cilje ženskega izobraževanja. "Ni nam na učenih ženskah, v prvi vrsti potrebujemo vzgojenih"²⁸, je nekakšen motto tega razmišljanja, v katerem zasledimo še izjavo, da "treba nam šole, katera bi vzporedno z učiteljsko pripravnico po dokončani meščanski šoli poučevala popolnem narodne deklice. Te bi se v prvi vrsti ne vzgajale kot učiteljice, marveč splošneje kot žene."²⁹

Glede trajanja tega šolanja v tem članku prvič zasledimo izjavo, da naj ne bo šolanje enako pouku za fante, saj "nikakor nadaje ne moramo odobravati, da deklice toliko časa v šoli posedajo kot naši mladeniči. Ženski je treba s šolo preje nehati,

in zato moramo delovati najprvo na preustroj naših doslejnjih dekliških šol."³⁰ Idealna rešitev je za Vesnane bila ta, da je "po zgledu žeske Minerve treba osnovati v Ljubljani žensko društvo, katero skrbi za splošen prospek našega ženstva."³¹ Vesnani niso samo podpirali ustanovitev ženskega društva v Ljubljani, ampak vsako pobudo, ki je bila odsev želje po delovanju slovenskih žena. Tako sta tudi ustanovitev ženskega tamburaškega zbora 14. ljubljankih gospic v Ljubljani ter ženskega tamburaškega kvarteta v Št. Juriju na južnem Štajerskem našla pohvalne besede, saj "sodelovanje našega ženstva kaže, da se ono probuja bolj in bolj. Le tako naprej..."³²

V tretji številki Vesne zasledimo prvo omembo konflikta med Vesnani in Rimskim katolikom dr. Antona Mahniča zaradi obravnave ženskega vprašanja, in sicer v zvezi s ponatisnjem programom načrtovanega prvega avstrijskega ženskega shoda. Vesnanom se je zdelo potrebno izjaviti, da so program ponatisnili "brez vsakega komentara in smo pri poročilu o programu pokrokovnega dijaštva izjavili, da se ne zlagamo s popolno žensko emancipacijo."³³ Prav tako so Vesnani brez komentara poročali v isti številki o izgredih na pariški Sorboni, ki so bili "sosebno naperjeni proti dijakinjam in Židom. Ves Quartier Latin več nočij ni imel miru, ker so razgrajajoči dijaki pesmi prepevaje hodili po mestu in pobili nepriljubljenim profesorjem okna. Prvi občutil njihovo nejevoljo prof. Larrounet, ker je dopuščal preveč žensk k predavanjem. S klicem: A bas le femmes! vsprejeli so ga na vseučilišču in pregnali s kolegija."³⁴ Časopisni spopad z Mahničem, ki je zaposloval Vesnane doberšen del drugega letnika revije³⁵ se v četrti številki Vesne ponovno pojavi, in sicer v zvezi z razliko nazorov v Rimskem katoliku ter v Vesni. Očitek, ki ga "Vesnan S.J.K" (Jakob Kogej) naslavlja Mahnič, se ne omeji le na žensko vprašanje, saj pravi, da "dr. Mahnič dobro ve, da imajo ženske največji vpliv na vzgojo, zato bi jih rad ohranil v nevednosti, v kateri bi bili dosledno tudi nasledniki. Čim nevednejši so pa ljudje, tem laže jih je nadvladati, kar je jedini namen Mahničeve stranke."³⁶

Do odkritega nasprotovanja Mahničevim tezam

²⁵ Danica (Marica Strnad), *Rojenice*, Vesna 2, št. 4, str. 52.

²⁶ Na podlagi bibliografije Marice Strnad, objavljeni v SBL, bi se dalo sklepati, da je snov za zgodbo autobiografska. Marica Strnad je namreč leta 1899 odšla s kaplanom Alojzijem Cizerljem preko Pariza v Rusijo, kjer sta se poročila. Poučevala sta na nemški gimnaziji oz. realki v Kišnjevu. Mož je napisal 1903 v nemščini tudi rusko slovnico. Po nesrečnem zakonu se je vrnil 1905 na svoje posestvo v Velikem vrhu v Halozah, Strnadova pa za stalno šele leta 1920.

²⁷ *Beseda našemu ženstvu*, Vesna 2, št. 1, str. 10-11.

²⁸ Prav tam.

²⁹ Prav tam.

³⁰ Prav tam.

³¹ Prav tam.

³² Vesna 2, št. 1, str. 14.

³³ Vesna in Rimski katolik I, Vesna 2, št. 3, str. 40-41.

³⁴ Vesna 2, št. 3, str. 46.

³⁵ S tem v zvezi velja sporočilo redakcije revije Danici (Marici Strnad) v tretji številki revije: "Lepa hvala za poslane pesnice in povest. Oprostite, da nam jih ni bilo mogoče uže sedaj priobčiti: polemika z Rimskim Katolikom jemlje nam zelo mnogo prostora. Priporočamo se Vam tudi še za nadaljno blagovoljno sodelovanje!"

³⁶ IV: Vesna pa vera in politika. Razlika nazorov v Vesni in v Rimskem katoliku, Vesna 2, št. 4, str. 57-59.

glede ženskega vprašanja pride tudi v naslednji številki, ko Vesnani posvetijo celo poglavje razmerju Vesne do ženstva. V njem so se Vesnani branili očitkov, ki jih je Mahnič naslavljal reviji v zvezi s konceptom narodne vzgoje za ženske, za katerega se je Vesna zavzemala. Na očitek, da je vzgoja, ki jo predlagajo predvsem narodna, Vesnani odgovarjajo, da se z versko vzgojo sploh niso ukvarjali ter dodali "da verska vzgoja ni vzporedna narodni"³⁷, Mahničevo izjavo, češ da Vesnani trdijo, da so "ženske sposobnejše od moških za vseučilišče", odbijejo rekoč: "priznamo, da so ženske navadno pridnejše od moških, nasprotno pa moški genialnejši - to je tudi sodba kolegija dunajskega konservatorija"³⁸. Mahnič je poleg tega kritiziral Ciril-Methodovo družbo, saj jo je Vesna javno pohvalila glede vložnega truda na področju ženske vzgoje ter ji pripisal "masonsko-nihilistično tendenco"³⁹ - kot Vesni pač. Glavni vzrok za odgovore na Mahničeve izjave je bil članek Vesna, nje okrožje in nje ozadje, objavljen v Rimskem katoliku leta 1893. Sicer se je Mahnič lotil ženskega vprašanja že leta 1891 s spisom Kak poklic imajo ženske v človeškem društvu. Kako jih moramo vzgajati?

Uredništvo je v deseti številki drugega letnika prav rade volje objavilo dopis o ženskem vprašanju, ki ga je poslala bralka iz Sežane. Dopis v celoti sintetizira dotedanje pozicije revije, od podpore vzgojnemu delu znotraj Ciril-Methodove družbe pa do potrebe po nacionalnem ženstvu. Pomankanje nacionalno osvečenih mater pa je najvažnejši vzrok odpadanja sinov od slovenstva. Pismo bralka zaključí s pozivom v korist delovanja v nacionalnih društvih ter s priporočilom, naj slovensko dekle izbira le slovenske fante.⁴⁰

Zadnji važnejši članek o ženskem vprašanju je Vesna priobčila v enajsti številki drugega letnika, ko Gynekophil napiše članek Žensko poglavje v Rimskem katoliku⁴¹. V njem avtor obravnava izjave iz članka Žensko poglavje, ki ga je Rimski katolik objavil istega leta.

V tretjem letniku je bilo žensko poglavje v Vesni najmanj zastopano, in sicer tako glede literarne produkcije (v tretjem letniku lahko zasledimo samo dva prispevka, in sicer pesmi Vide Ko te gledam ter Zore Zaman), kot tudi na ravni informativnih člankov, ki se pojavijo le v petih številkah. Zanimivo v tretjem letniku pa je, da so omenjeni prispevki v kazalu kategorizirani pod geslom Ženska emancipacija. Tudi v tem pogledu

je razvidno, da je z menjavo uredništva v Vesni prišlo do vsebinskega zasuka.

Vesna je po koncu tretjega letnika obmolknila. Glede vloge Vesne pri razvoju ženskega vprašanja na Slovenskem velja omeniti pogoste in pohvalne besede glede revije, ki se nahajajo v zborniku Slovenska žena, objavljenem leta 1926 v Ljubljani v založbi Splošnega ženskega društva, doprinos Vesnank pri razvoju Slovenke ter nenazadnje spis prezgodaj umrlega filozofa Vesne Ivana Bernika⁴², ki je napisal tik pred smrtjo spis o vlogi ženskega izobraževanja.

ZUSAMMENFASSUNG

"Schreitet zur Tat, Töchter der Slava!"

Die Frauenfrage in der akademischen Zeitschrift "Vesna" (1892-1894)

Die akademische Zeitschrift "Vesna" (1892-1894) hob bereits in ihrem Programm hervor, sie würde sich mit der Frauenfrage bzw. mit der Frage der Frauenausbildung unter den Slowenen auseinandersetzen. Die letzte Frage war nach der Ansicht der Mitarbeiter der Zeitschrift besonders aktuell, setzte doch eben durch die höhere Ausbildung des weiblichen Teils der Bevölkerung eine allmähliche Assimilierung ein. Eine Ausbildung in der slowenischen Sprache würde also diesen Prozeß, der langfristig Einfluß auf die nationale Entwicklung selbst ausübte, einschränken. Die Ausbildung des weiblichen Teils der slowenischen Nation war mit der nationalen Frage verbunden, die in der akademischen Zeitschrift "Vesna" als zentrales Problem behandelt wurde.

Das Bedürfnis einer Frauenausbildung kommt auf den Seiten der "Vesna" auch mittelbar zum Ausdruck durch Vermittlung von Informationen über die Frauenausbildung anderer Nationalitäten an europäischen Universitäten und durch Berichte über die Tätigkeit von Frauenvereinen. Als Vorbild diente dem Kreis um die "Vesna" die Tätigkeit des Prager Frauenvereins "Minerva", sorgte doch

³⁷ Vesna in Rimski katolik, VI. Vesna pa ženstvo, Vesna 2, št. 5, str. 72-74.

³⁸ Prav tam.

³⁹ Prav tam.

⁴⁰ Vesna 2, št. 10, str. 155-156.

⁴¹ Gynekophil, Žensko poglavje v Rimskem katoliku, Vesna 2, št. 11, str. 168-170.

⁴² Ivan Bernik se je prestavil v Vesni z razpravo Nekaj o lepem, ki je izvala kar nekaj polemik s strani Mahniča.

letzterer im Rahmen eines privaten Mädchen-gymnasiums vorbildlich für die Ausbildung der tschechischen Mädchen.

Die Einrichtung solcher Anstalten und die Gewährleistung einer höheren Ausbildung in slowenischer Sprache für Mädchen standen im Vordergrund zahlreicher Überlegungen in den ersten zwei Jahrgängen der "Vesna". Im zweiten Jahrgang der Zeitschrift wurden literarische Beiträge einiger Dichterinnen und Schriftstellerinnen veröffentlicht. Vor allem die Beiträge von Marica Strnad artikulieren den Wunsch und Willen jüngerer Frauengenerationen nach literarischem Wirken. Lyrische Motive enthalten die Beiträge von Elvira Dolinar und Vida Jeraj. Im zweiten Jahrgang wurde auch der Brief einer Leserin veröffentlicht, die die Bemühungen der Zeitschrift, das Nationalbewußtsein der Frauen zu stärken, unterstützt.

Ein Kapitel für sich stellt die Auseinandersetzung dar mit dem "Rimski katolik" (Römischer Katholik), dem Blatt von Dr. Anton Mahnič. In dieser Auseinandersetzung wurde auch

die Frage der Frauenausbildung sowie der Rolle der Frau in der Gesellschaft im allgemeinen berührt. Die "Vesna" hob mehrmals hervor, sie setze sich nicht für eine totale Frauenemanzipation ein, sondern für die Einbeziehung der Frauen in die nationale Arbeit. Die Hauptpflicht der Frau sei die Erziehung der Kinder, deswegen müsse auch sie in nationalem Geist erzogen werden, um nationale Werte an jüngere Generationen vermitteln zu können.

Was den Beitrag der "Vesna" zur Entwicklung der Frauenfrage am Ende des letzten Jahrhunderts anbelangt, so muß erwähnt werden, daß ihr in dem Sammelband "Slovenska žena" (Slowenische Frau), der 1926 von dem "Splošno žensko društvo" (Allgemeiner Frauenverein) herausgegeben wurde, wiederholt Lob gezollt wurde. Von Bedeutung ist auch die spätere publizistische Tätigkeit des Kreises um die "Vesna", der sowohl in thematischer Hinsicht als auch unmittelbar in der Frauenzeitschrift "Slovenka" (Die Slowenin) mitwirkte und auf diese Weise seine Arbeit zugunsten der Frauen fortsetzte.